

Mededelingen over de eindexamens 2017 voor vwo, havo en vmbo (Septembermededeling)

kenmerk: CvTE-16.01682

datum: 22 september 2016

Bestemd voor:

- scholen voor voortgezet onderwijs;
- instellingen voor beroepsonderwijs en educatie (VAVO);
- de commissie staatsexamens van het College voor Toetsen en Examens;
- vso-scholen met examenaanwijzing;
- alle vso-scholen die onderwijs verzorgen aan examenkandidaten.

Inhoud

1 Algemene informatie

1.1 Opzet Septembermededeling

1.2 Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo

1.3 Examenblad.nl: mailings en 'persoonlijke pagina' examensecretaris

2 Rooster

2.1 Eerste tijdvak

2.2 Tweede tijdvak

3 Toegestane hulpmiddelen

3.1 Regeling toegestane hulpmiddelen

3.2 Spellingcontrole

4 Computers en examens

4.1 Facet

4.2 Brochures rekentoets vo en BB- en KB-flex

4.3 Centrale examens muziek havo en vwo: pilot in Facet

4.4 Digitaal centraal examen wiskunde BB: pilot met toolbox

4.5 Kunstexamens in Autoplay

4.6 Computergebruik bij de cspe's

5 Mededelingen per vak

5.1 Pilot CE's

5.2 Bezem CE's

5.3 Antwoordbladen moderne vreemde talen havo en vwo

5.4 centrale examens vwo, mededelingen per vak

5.5 centrale examens havo, mededelingen per vak

5.6 centrale examens vmbo, mededelingen per vak

5.7 Beroepsgerichte vakken vmbo

5.7.1 Algemene opmerkingen

5.7.2 Aanlevering van cspe's oude stijl programma's en profielvak-cspe's

5.7.3 Richtlijnen bij de praktijkexamens

5.7.4 Grijs vlekken exemplaren

5.7.5 Overzicht onderdelen en ICT in de praktijkexamens

5.7.6 Afnames minitoetsen cspe's

5.7.7 Cspe GL

5.7.8 Profielvak-cspe's

5.7.9 Herkansens van het cspe GL: anders dan bij BB en KB!

5.7.10 Mededelingen per vak

6 Rekentoets vo

7 Kandidaten met een beperking

8 Logistiek

8.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan

8.2 Nabestellingen

8.3 Verpakking examenopgaven

8.4 Spraaksynthese-cd's en daisy-cd's

8.5 Aflevering examenpakketten

8.6 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten

8.7 Tijdstip openen verpakking

8.8 Examendocumenten downloaden via de beveiligde site van DUO/Examendiensten

8.9 Noodscenario flexibele en digitale centrale examens BB en KB

8.10 Aanlevering schoolexamencijfers en examenresultaten aan DUO

8.11 Examen in het buitenland

8.12 Bestellen waardepapieren

9 Correctie

9.1 Pooling tweede correctie

9.2 Publicatie correctievoorschriften

9.3 Nadere informatie over de correctie

9.4 Aanvullingen op correctievoorschriften

9.5 Geschil over vaststelling score centrale examens

9.6 Oorspronkelijke formulieren DI-200/201

10 Normering

10.1 Gegevensverzameling via elektronische weg

10.2 Kenmerken van centrale examens

10.3 Bekendmaking N-termen

- 10.4 Vaststelling van het CE-cijfer
- 10.5 Bevraging van docenten naar oordeel over examen
- 11 Tweede tijdvak
 - 11.1 Aantallen opgavenboekjes tweede tijdvak
 - 11.2 De aangewezen vakken
 - 11.3 Aanmelding aangewezen vakken tweede tijdvak/ aanmelding derde tijdvak
 - 11.4 Tijd en plaats aangewezen vakken
 - 11.5 Gang van zaken aangewezen vakken
 - 11.6 Toezending resultaten aangewezen vakken
- 12 Publicaties
 - 12.1 Protocollen AOC- en VO-raad
 - 12.2 Mijneindexamen.nl
 - 12.3 Voorlichting
 - 12.4 Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen
 - 12.4.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur
 - 12.4.2 Ministeriële regelingen - algemeen
 - 12.4.3 Ministeriële regelingen - examens vwo-havo
 - 12.4.4 Ministeriële regelingen - examens vmbo
 - 12.4.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en Examens
- 13 Contactadressen
 - 13.1 Contactadressen bij de examens
 - 13.2 Waar voor wat in het kort

1 Algemene informatie

1.1 Opzet Septembermededeling

In deze Septembermededeling over de eindexamens 2017 is zoveel mogelijk informatie verwerkt (ook informatie die andere jaren in de maartmededeling werd gepubliceerd), mede op suggestie van PLEXS (platform examensecretarissen). Met het samenvoegen van alle informatie is ook voor een andere hoofdstukindeling gekozen. Informatie die op dit moment nog niet beschikbaar is, wordt in maart aan deze mededeling toegevoegd.

Door middel van gele markeringen is zichtbaar gemaakt welke inhoudelijke aspecten verschillen van de mededelingen over de eindexamens 2016. Door middel van een optie bovenaan de pagina kunt u de gele markeringen uitschakelen.

NB. Wijzigingen in data en tekstuele wijzigingen zijn NIET geel gemarkeerd.

1.2 Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017' zijn alle activiteiten van de centrale examens, rekentoets vo en digitale centrale examens BB en KB opgenomen.

Bovenaan de activiteitenplanning kunnen een aantal keuzes worden gemaakt om een activiteitenplanning op maat te genereren. Er is tevens een mogelijkheid om de activiteitenplanning als pdf te downloaden.

Als in de loop van het schooljaar wijzigingen worden aangebracht, ontvangt de examensecretaris hierover bericht via een mailing vanuit Examenblad.nl.

U vindt de meest actuele versie van de activiteitenplanning via de homepage van Examenblad.nl → jaarring 2017 of via de volgende link.

- [Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017](#)

1.3 Examenblad.nl: mailings en 'persoonlijke pagina' examensecretaris

De officiële mededelingen over het examen worden via Examenblad.nl naar het e-mailadres van de examensecretaris verzonden. Dit e-mailadres staat geregistreerd op de 'persoonlijke pagina' op Examenblad.nl.

Op de 'persoonlijke pagina' staan ook de hieronder opgesomde gegevens geregistreerd:

- de naam en het e-mailadres van de plaatsvervangend examensecretaris. Iedere e-mail via Examenblad.nl wordt (mits bekend) ook gestuurd naar de plaatsvervangend examensecretaris;
- de naam en het e-mailadres van de systeembeheerder in verband met eventuele technische mededelingen via Examenblad.nl over computerexamens;
- de naam en het e-mailadres van de directeur van de school. Dit e-mailadres wordt gebruikt om de directie van de school op de hoogte te stellen van een eventueel gebruik van het noodscenario (zie 8.9);
- namen en e-mailadressen van de functionarissen die de examenpakketten in ontvangst mogen nemen (zie 8.5).
- **namen en e-mailadressen van docenten. De geregistreerde docenten ontvangen specifieke mailings voor hun vak.**

De examensecretaris is de beheerder van deze gegevens en kan zelf de gegevens aanpassen/aanvullen. De naam en e-mailgegevens van de examensecretaris kunnen alleen door DUO/Examendiensten worden gewijzigd. De directie van de school kan hiervoor een wijzigingsverzoek mailen naar examens@duo.nl met daarin de oude en nieuwe situatie onder vermelding van het brin- en vestigingsnummer van de school en voornaam, voorletters, achternaam en e-mailadres van de examensecretaris.

2 Rooster

2.1 Eerste tijdvak

Het rooster centraal examen 2017 is gepubliceerd met kenmerk CvTE-15.01453 datum 30 november 2015, Staatscourant 2015, nummer 44367. In het rooster 2017 is tevens de duur van de centrale examens bekendgemaakt.

- [Bijlage 1](#)
- [Bijlage 2](#)

De duur van de centrale examens in het tweede tijdvak is gelijk aan de overeenkomstige examens in het

eerste tijdvak.

2.2 Tweede tijdvak

Het rooster tweede tijdvak wordt in maart gepubliceerd. De centrale examens in het tweede tijdvak starten op 19 juni (schriftelijke examens). Op 22 juni vinden de centrale examens plaats in de vakken die in het tweede tijdvak als aangewezen vakken door het College voor Toetsen en Examens worden afgenomen, zie ook paragraaf 11.2.

In het meest ingrijpende noodsценario kunnen één of meer centrale examens worden uitgesteld en kan het eerste en tweede tijdvak zich uitstrekken tot het moment van de aanvang van de vroegste zomervakantie (aanvangsdatum 10 juli 2017, volgens de adviesdatum OCW). In dit verband verdient het aanbeveling dat de directeur de kandidaten erop attendeert dat het niet verstandig is vóór 10 juli 2017 een vakantie te plannen.

3 Toegestane hulpmiddelen

3.1 Regeling toegestane hulpmiddelen

De toegestane hulpmiddelen bij het centraal examen 2017 zijn geregeld in de 'Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2017', kenmerk: CvTE-15.01452, datum: 15 juni 2015, Staatscourant 2015, nr. 17796.

De Regeling heeft voor de hulpmiddelen bij het centraal examen de volgende specifieke bijlagen:

- bijlage 1A: hulpmiddelen centraal examen vmbo 2017
- bijlage 1B: hulpmiddelen centraal examen havo en vwo 2017
- bijlage 2: hulpmiddelen kandidaten met een beperking 2017

3.2 Spellingcontrole

Op 11 november 2015 is via een mailing vanuit Examenblad.nl een eerste mededeling gedaan over het gebruik van spellingcontrole wanneer de computer wordt gebruikt als schrijfgerei bij de centrale examens:

De spellingcontrole dient te worden uitgeschakeld bij die centrale examens waarin spelling moet worden beoordeeld.

Op dat moment gold dit voor alle kandidaten, maar op 10 februari 2016 is via een mailing vanuit Examenblad.nl meegedeeld dat:

de directeur kandidaten met een dyslexieverklaring, die de computer als schrijfgerei gebruiken, mag toestaan dat ook bij centrale examens waarbij spelling meeweegt, de spellingcontrole AAN staat.

Op 19 februari 2016 en 8 maart 2016 zijn specifieke mailings gestuurd vanuit Examenblad.nl over het gebruik van spellingcontrole bij de digitale centrale examens BB en KB 2016 en 2017. Wat er toen is meegedeeld, geldt nog steeds en is verwerkt in onderstaande regeling.

- Regeling toegestane hulpmiddelen 2017

4 Computers en examens

4.1 Facet

In het schooljaar 2016-2017 wordt ExamenTester niet meer gebruikt. De volgende digitale centrale examens en toetsen worden alleen in Facet aangeboden:

- de rekentoets vo in alle varianten
- de flexibele en digitale centrale examens vmbo BB en KB ('BB- en KB-flex')
- de minitoetsen in de cspe's (zie 5.7.6)

In schooljaar 2016-2017 zal gewerkt worden met Facet 5.0.

De systeemeisen voor Facet staan vermeld op de website van DUO.

Informatiebijeenkomsten Facet

Over de werking van Facet worden begin oktober 2016 drie informatiebijeenkomsten georganiseerd, verspreid over Nederland.

Tijdens de bijeenkomsten wordt Facet vanuit verschillende punten belicht.

Vooraf scholen die voor het eerst met Facet gaan werken, raden wij sterk aan om deze informatiebijeenkomsten te bezoeken met de examensecretaris en de systeembeheerder. Aan functionarissen die Facet al gebruiken zal weinig nieuwe informatie verstrekt worden.

Datum	Locatie
3 oktober 2016	Amsterdam
4 oktober 2016	Eindhoven
6 oktober 2016	Zwolle

Via onderstaande link kunt u zich aanmelden voor een van de bijeenkomsten.

- [aanmelden](#)

4.2 Brochures rekentoets vo en BB- en KB-flex

Brochure 'Kaders rekentoets vo 2016-2017' (z.s.m. beschikbaar)

Brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB en KB 2017' (z.s.m. beschikbaar)

In het Algemeen Overleg van 15 juni 2016 heeft de staatssecretaris gezegd dat het voornemen om digitale CE's verplicht te stellen een goede discussie en besluitvorming in Tweede Kamer vergt. Die discussie heeft nog niet plaatsgevonden. Dit betekent dat het examenjaar 2017 opnieuw een keuzejaar is waarin alle vmbo-scholen voor de algemene vakken BB en KB kunnen kiezen tussen 'BB- en KB-flex' en papieren CE's met vaste afnametijdstippen.

Daarnaast zijn naar aanleiding van het Kamerdebat op 15 juni jl. twee moties aangenomen van Van

Meenen en Vermue die oproepen tot openbaarmaking van opgaven uit afgenomen digitale centrale examens BB en KB met ingang van 2017. In de Tweede Kamer zal dientengevolge nog gedebatteerd worden over dit thema en daarmee samenhangende aspecten zoals inzage door docenten en kandidaten.

4.3 Centrale examens muziek havo en vwo: pilot in Facet

De centrale examens muziek havo en vwo zullen in het examenjaar 2017 zowel in Autoplay (zie 4.5) als in Facet worden aangeboden. Voor Facet betreft dit een pilot, zie de 'brochure pilot CE's muziek havo en vwo 2017'. De wijze van afname is voor Autoplay en Facet hetzelfde. In Autoplay/Facet worden alleen de bronnen en de vragen getoond. De kandidaat schrijft het antwoord in de uitwerkbijlage. De docent voert de correctie op papier uit. Tijdens de correctie kan hij het examen inzien via de online oefenomgeving van Facet (oefenen.facet.onl).

De school kan zich voor deze pilot aanmelden via het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' van DUO. In de vakspecifieke mededeling (paragraaf 5.4 en 5.5) over het vak muziek havo/vwo kan de docent meer informatie vinden over deze pilot.

4.4 Digitaal centraal examen wiskunde BB: pilot met toolbox

Bij het digitale CE wiskunde KB wordt sinds enkele jaren gebruik gemaakt van de toolbox. Op een aantal pilotscholen zal de toolbox in het examenjaar 2017 voor het eerst voorkomen in het digitale CE wiskunde BB. Bij het verschijnen van deze Septembermededeling is over deze pilot nog geen specifieke informatie bekend. In dit najaar zullen de examensecretarissen en de geregistreerde docenten wiskunde BB over deze pilot worden geïnformeerd via een mailing vanuit Examenblad.nl.

4.5 Kunstexamens in Autoplay

De volgende centrale examens worden net als vorig examenjaar afgenomen met behulp van het programma Autoplay:

- muziek GL/TL, dans GL/TL en drama GL/TL;
- muziek havo en vwo;
- kunst havo en vwo.

4.6 Computergebruik bij de cspe's

Behalve Facet, dat nodig is voor de minitoetsen, wordt bij de praktijkopdrachten van de cspe's ook op andere manieren gebruik gemaakt van de computer (zie 5.7.5).

5 Mededelingen per vak

Examenprogramma's en syllabi

Voor de voorbereiding van kandidaten op het centraal examen is naast het examenprogramma de syllabus van het CvTE essentieel.

Voor het schoolexamen is het examenprogramma bindend, SLO publiceert handreikingen voor de uitwerking daarvan in het schoolexamen (www.slo.nl).

- Handreikingen schoolexamens havo/vwo
- Handreikingen schoolexamens vmbo

5.1 Pilot CE's

Voor de vakken wiskunde A vwo, wiskunde B vwo, wiskunde C vwo en maatschappijwetenschappen havo en vwo nemen enkele scholen deel aan een pilot met een experimenteel examenprogramma. Alleen scholen die van het ministerie van OCW toestemming hebben aan de pilot deel te nemen, ontvangen de pilotexamens.

5.2 Bezem CE's

Wiskunde A havo en wiskunde B havo kennen in 2017 een bezemexamen.

5.3 Antwoordbladen moderne vreemde talen havo en vwo

Vanaf examenjaar 2017 worden de antwoordbladen van de centrale examens moderne vreemde talen havo en vwo samen met de andere examendocumenten aan de scholen op papier verstuurd. Het antwoordblad is hiermee een officieel examendocument geworden, dat bij de afname van het examen gebruikt moet worden. Bij de papieren CE's moderne vreemde talen vmbo is dit al gebruikelijk.

5.4 centrale examens vwo, mededelingen per vak

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2017. Syllabi van de jaren vóór 2017 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2017. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2016 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2017 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk () in de rechterkolom van de onderstaande tabel.*

De vakspecifieke informatie bevat wijzigingen waarvan zowel de docent als de examensecretaris op de hoogte moet zijn.

vwo	vakspecifieke informatie	syllabi 2017
Nederlands	info Ne vwo ce 2017	syllabus
Arabisch	info Ar vwo ce 2017	syllabus
Duits	info Du vwo ce 2017	syllabus
Engels	info En vwo ce 2017	syllabus
Frans	info Fa vwo ce 2017	syllabus
Russisch	info Ru vwo ce 2017	syllabus
Spaans	info Sp vwo ce 2017	syllabus
Turks	info Tu vwo ce 2017	syllabus

Grieks	info Gr vwo ce 2017	syllabus
Latijn	info La vwo ce 2017	syllabus
Fries	info Fr vwo ce 2017	syllabus
wiskunde A	info wiA vwo ce 2017	syllabus
wiskunde B	info wiB vwo ce 2017	syllabus
wiskunde C	info wiC vwo ce 2017	syllabus
natuurkunde	info na vwo ce 2017	syllabus
scheikunde	info sk vwo ce 2017	syllabus
biologie	info bi vwo ce 2017	syllabus
aardrijkskunde	info ak vwo ce 2017	syllabus
geschiedenis	info gs vwo ce 2017	syllabus
economie	info ec vwo ce 2017	syllabus
m&o	info m&o vwo ce 2017	syllabus
maatschappijwetenschappen	info maw vwo ce 2017	syllabus
filosofie	info filo vwo ce 2017	syllabus
kunst #	info kua vwo ce 2017	syllabus
muziek	info mu vwo ce 2017	syllabus
tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving	info tehatex vwo ce 2017	syllabus*

* nader vastgesteld

kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen)

5.5 centrale examens havo, mededelingen per vak

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2017. Syllabi van de jaren vóór 2017 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2017. De veranderingen ten opzichte van de syllabi 2016 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2017 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk () in de rechterkolom van de onderstaande tabel.*

De vakspecifieke informatie bevat wijzigingen waarvan zowel de docent als de examensecretaris op de hoogte moet zijn.

havo	vakspecifieke informatie	syllabi 2017
Nederlands	info Ne havo ce 2017	syllabus
Arabisch	info Ar havo ce 2017	syllabus
Duits	info Du havo ce 2017	syllabus
Engels	info En havo ce 2017	syllabus
Frans	info Fa havo ce 2017	syllabus
Russisch	info Ru havo ce 2017	syllabus
Spaans	info Sp havo ce 2017	syllabus
Turks	info Tu havo ce 2017	syllabus
Fries	info Fr havo ce 2017	syllabus
wiskunde A	info wiA havo ce 2017	syllabus*
wiskunde B	info wiB havo ce 2017	syllabus*
natuurkunde	info na havo ce 2017	syllabus
scheikunde	info sk havo ce 2017	syllabus
biologie	info bi havo ce 2017	syllabus
aardrijkskunde	info ak havo ce 2017	syllabus
geschiedenis	info gs havo ce 2017	syllabus
economie	info ec havo ce 2017	syllabus
m&o	info m&o havo ce 2017	syllabus
maatschappijwetenschappen	info maw havo ce 2017	syllabus
filosofie	info filo havo ce 2017	syllabus
kunst #	info kua havo ce 2017	syllabus
muziek	info mu havo ce 2017	syllabus
tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving	info tehatex havo ce 2017	syllabus

* nader vastgesteld

kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen)

5.6 centrale examens vmbo, mededelingen per vak

De vermelde syllabi gelden voor het CE van het jaar 2017. Syllabi van de jaren vóór 2017 zijn niet meer geldig en kunnen afwijken van de versie voor het CE 2017. De veranderingen ten opzichte van de syllabi

2016 zijn in deze syllabi geel gemarkeerd. Een aantal syllabi 2017 is nader vastgesteld. De aanpassingen ten opzichte van de eerder vastgestelde syllabus zijn in een nader vastgestelde syllabus blauw gemarkeerd. De nader vastgestelde syllabi zijn herkenbaar aan een asterisk (*) in de rechterkolom van de onderstaande tabel.

De vakspecifieke informatie bevat wijzigingen waarvan zowel de docent als de examensecretaris op de hoogte moet zijn.

leeswijzer globale examenprogramma's

Het is gebleken dat de lay-out van de globale examenprogramma's onduidelijkheid kan creëren over wat wel en niet tot de centraal examenstof behoort. Zie voor uitleg de leeswijzer globale examenprogramma's.

algemene vakken vmbo	vakspecifieke informatie	syllabi 2017
Nederlands	info Ne vmbo ce 2017	syllabus
Frans	info Fa ce 2017	syllabus
Duits	info Du ce 2017	syllabus
Engels	info En ce 2017	syllabus
Spaans, Turks, Arabisch	info Sp Tu Ar ce 2017	syllabus
Fries	info Fr ce 2017	syllabus
maatschappijleer II	info ma2 ce 2017	syllabus
wiskunde	info wi ce 2017	syllabus
natuur- en scheikunde I	info nask1 ce 2017	syllabus
natuur- en scheikunde II	info nask2 ce 2017	syllabus
biologie	info bi ce 2017	syllabus
aardrijkskunde	info ak ce 2017	syllabus*
geschiedenis	info gs ce 2017	syllabus
economie	info ec ce 2017	syllabus
beeldende vorming	info beeldend ce 2017	syllabus
muziek **	info muziek ce 2017	syllabus
dans **	info dans ce 2017	syllabus
drama **	info drama ce 2017	syllabus

* nader vastgesteld

** Voor specifieke informatie over verklanking-spraak bij Autoplay-examens vmbo, zie de brochure 'Kandidaten met een beperking' (z.s.m. beschikbaar) in hoofdstuk 7.

5.7 Beroepsgerichte vakken vmbo

5.7.1 Algemene opmerkingen

Deze paragraaf bevat informatie die relevant is voor alle beroepsgerichte vakken inclusief de profielvakken.

In het bijzonder worden de directeur, de examensecretaris en de examinatoren gewezen op de richtlijnen voor het omgaan met examentijd en de beoordeling van de afname volgens het correctievoorschrift, zie 5.7.3.

Deze paragraaf bevat:

- informatie over de aanlevering van cspe's;
- de Instructie voor de Examinator (IE) cspe's oude stijl programma's – het gedeelte dat gemeenschappelijk is voor alle oude stijl cspe's;
- de Instructie voor de Examinator (IE) profielvak-cspe's – het gedeelte dat gemeenschappelijk is voor alle profielvak-cspe's;
- de richtlijnen voor de geheimhouding;
- de richtlijnen examentijd cspe;
- een explicitering van de regelgeving over het herkansen van het cspe;
- vakspecifieke informatie per (profiel)vak; de vakspecifieke informatie bevat wijzigingen waarvan zowel de docent als de examensecretaris op de hoogte moet zijn.

5.7.2 Aanlevering van cspe's oude stijl programma's en profielvak-cspe's

Op drie tijdstippen ontvangt de school een zending met (papieren en/of digitale) examendocumenten.

- vanaf 15 februari 2017: Cito-zending nr. 1 cspe's oude stijl en profielvak-cspe's;
- 6, 7 of 8 maart 2017: DUO-zending cspe's oude stijl en profielvak-cspe's;
- vanaf 7 maart 2017: Cito-zending nr. 2 cspe's oude stijl en profielvak-cspe's.

NB: Vanaf 30 november 2016 ontvangen scholen met bestellingen voor administratie en/of handel en administratie cspe BB/KB informatie over de beschikbaarheid van het programma Telraam.

Zie ook de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017'.

A: Cito-zending nr. 1 (vanaf 15 februari 2017) is bestemd voor de examinerator die de inhoud kortsluit met de examensecretaris.

Als deze zending op 17 februari 2017 nog niet is ontvangen, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met Cito, Bedrijfsbureau CE, e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

Per cspe bevat Cito-zending nr. 1 twee exemplaren van de volgende examendocumenten:

- examenopgavenboekjes (één boekje bij de cspe's oude stijl programma's; **bij de profielvakken een**

opgavenboekje per onderdeel van het cspe)

- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen
- Instructie voor de examinator

Aan de hand van de inhoud van dit pakket kunnen de examinatoren en de examensecretaris de organisatie van het cspe afstemmen.

B: De zending vanuit DUO/Examendiensten (6, 7 of 8 maart 2017) bevat de papieren examendocumenten voor de kandidaten. Deze zending bevat gesealde sets in kandidaataantallen:

- examenopgavenboekjes
- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen

Bij problemen dient de examensecretaris direct contact op te nemen met DUO, afdeling Examendiensten in Groningen, tel: 050-5998933 of e-mail: examens@duo.nl).

C: Cito-zending nr. 2 (vanaf 7 maart 2017) bevat:

- een dvd/cd-rom (in tweevoud) met de handleiding: Applicaties cspe 2017 (zie ook 5.7.5);
- de bestanden bij alle cspe's; dit zijn de digitale bestanden bij de praktische opdrachten;
- per cspe: twee (papieren) exemplaren van het correctievoorschrift.

Indien deze zending op 10 maart 2017 nog niet ontvangen is, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met Cito, Bedrijfsbureau CE, e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl.

Voor anderen dan de examensecretaris en de desbetreffende examinatoren blijven de examendocumenten geheim. Bij digitale examendocumenten kan de systeembeheerder hierop een uitzondering vormen. Deze moet de ICT-toepassingen bij de cspe's tijdig voor aanvang van de examens installeren en testen.

5.7.3 Richtlijnen bij de praktijkexamens

De Instructie voor de Examinator bevat richtlijnen voor onder meer geheimhouding, voorbereiding, afname, tijdsduur van de onderdelen, beoordeling en herkansing van de praktijkexamens. Expliciet vermeld zijn onder meer de richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding. **De Instructie voor de Examinator kent twee versies:**

- Instructie voor de Examinator oude stijl programma's
- Instructie voor de Examinator profielvakken

Het document 'herkansing van het cspe' geeft een explicitering van de regelgeving over het herkansen van het cspe.

Richtlijnen examentijd cspe

Bij de afname van het cspe gelden richtlijnen voor het omgaan met het begrip examentijd. De 'richtlijnen examentijd cspe' hebben invloed op de organisatie, de afname en de beoordeling van het cspe. Het is van belang dat zowel de examensecretaris als de examinatoren zich tijdig op de hoogte stellen van de richtlijnen.

5.7.4 Grijs vlekken exemplaren

Zending A (Cito-zending nr.1, zie 5.7.2) bevat examendocumenten.

Bij cspe's wordt met 'grijze vlekken exemplaren' gewerkt. In deze zogenoemde 'grijze vlekken exemplaren' is de informatie zichtbaar die noodzakelijk is voor de voorbereiding op de afname van het cspe. De informatie die bij de voorbereiding niet nodig is, is onleesbaar gemaakt door deze met een grijze vlek te bedekken.

Bij de zendingen B en C (zie paragraaf 5.7.2) wordt niet meer met grijze vlekken gewerkt.

Het is van belang dat de examiner voorafgaand aan de afname van het cspe exact weet wat er in het cspe gevraagd wordt en hoe het afnameproces verloopt. Het is daarom van belang dat de examiner voorafgaand aan de afname het cspe zelf maakt. Het grijze vlekken exemplaar is hiervoor minder geschikt. Daarom mag de examiner een kandidaatexemplaar uit zending B maximaal vijf werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname inzien, zie ook de vakspecifieke informatie in paragraaf 5.7.10.

5.7.5 Overzicht onderdelen en ICT in de praktijkexamens

Van de cspe's oude stijl programma's 2017 is vanaf 30 november 2016 een overzicht beschikbaar waarin de tijdsduur van de onderdelen, de plaats van de minitoetsen **en het aantal kandidaten dat door een examiner tegelijkertijd bij een opdracht beoordeeld kan worden**, is vermeld.

Bovendien is het ICT-gebruik bij de praktijkexamens in dit zelfde overzicht opgenomen. **Voor de profielvak-cspe's is een soortgelijk overzicht opgenomen in de vakspecifieke mededelingen per profielvak, zie paragraaf 5.7.10.**

5.7.6 Afname minitoetsen cspe's

De minitoetsen worden conform 2016 uitsluitend afgenomen in Facet. De examensecretaris ontvangt van DUO/Facet bericht zodra de minitoetsen in Facet beschikbaar zijn.

Keuze van varianten

Facet kiest zelf een variant. Voor een tweede afname, bijvoorbeeld bij een herkansing of na een ongeldigverklaring door de inspectie, moet in Facet worden aangegeven dat het om een tweede zitting gaat. Facet kiest dan automatisch een andere variant. Als het om een tweede afname gaat, mag dezelfde kandidaat niet onder een andere naam in Facet worden ingevoerd.

Verklanking

Alle varianten van alle minitoetsen zijn verklankbaar in Facet. Bij het maken van een afnameplanning in Facet moet door middel van een vinkje aangegeven worden welke kandidaten recht hebben op verklanking. De mogelijkheid om tekst te laten verklanken mag niet door alle leerlingen gebruikt worden. Kandidaten die gebruik mogen maken van verklanking, dienen te beschikken over een hoofdtelefoon.

Voorbeeldminitoetsen in Facet

Van minitoetsen zijn vanaf eind september 2016 enkele varianten beschikbaar in de voor iedereen toegankelijke oefenomgeving van DUO/Facet (oefenen.facet.onl). Ten behoeve van de Proef op de Som worden daarnaast uiterlijk in februari 2017 voorbeeldminitoetsen als package in Facet beschikbaar gesteld. Het gaat daarbij per cspe om een tweetal varianten van iedere minitoets.

Tevens staan minitoetsen in pdf-vorm op de website van Cito als onderdeel van de examendocumenten van de cspe's uit de voorgaande examenjaren.

Digitale afname van minitoetsen niet mogelijk?

Een school die geen digitale minitoetsen kan afnemen, dient een verzoek tot het ontvangen van de pdf-versie van de minitoetsen per e-mail te verzenden aan computerexamens@hetcvte.nl. Dit bericht voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Het bericht is afkomstig van de examensecretaris.
- Het bericht bevat de redenen waarom digitale afname niet mogelijk is.

Na akkoord van het CvTE wordt binnen vijf werkdagen de pdf-versie (van de opgaven en de antwoordbladen) ter beschikking gesteld aan de school. De school vermenigvuldigt de antwoordbladen bij de minitoetsen in kandidaat-aantallen en gebruikt de pdf's op beeldscherm tijdens de afname van de minitoetsen. De wachtwoorden voor de pdf's worden verzonden naar het e-mailadres van de examensecretaris. De examensecretaris verneemt dan tevens hoe de examinatoren kunnen beschikken over de correctievoorschriften bij de papieren minitoetsen.

5.7.7 Cspe GL

Bij het cspe GL worden de volgende groepen van verwante vakken onderscheiden:

groep 1 Bouw	groep 2 MEI	groep 3 Z&W
timmeren	metaaltechniek	verzorging
metselen	elektrotechniek	uiterlijke verzorging
schilderen	installatietechniek	zorg-en-welzijn-breed
fijnhoutbewerken	metalektro	
bouw-breed	instalektro	
	techniek-breed	

groep 4	groep 5	groep 6
---------	---------	---------

HAV	Consumptief	ITI
administratie	horeca	ict-route
handel en verkoop	bakken	technologie in de GL
mode en commercie	consumptief-breed	intersectoraal
handel en administratie		

groep 7
landbouw
plantenteelt
groene ruimte
bloembinden en -schikken
dierhouderij en -verzorging
verwerking agr producten
landbouw-breed

Voor de vakken binnen de GL-groep is er één identiek cspe.

Voor grafimedia GL wordt ook een cspe aangeboden.

Voor voertuigtechniek GL en transport en logistiek GL worden cse's GL aangeboden.

5.7.8 Profielvak-cspe's

bouwen, wonen en interieur
produceren, installeren en energie
mobiliteit en transport
zorg & welzijn
economie & ondernemen
horeca, bakkerij en recreatie
dienstverlening en producten
media, vormgeving en ict
groen

Deze profielvak-cspe's worden afgenomen door de pilotscholen en door de scholen die op 1 augustus 2016 zijn begonnen met het profielvak en ervoor kiezen om het profielvak-cspe aan het eind van het derde leerjaar af te nemen.

5.7.9 Herkansen van het cspe GL: anders dan bij BB en KB!

Voor wat betreft het herkansen geldt artikel 51 van het Eindexamenbesluit.

Daarin staat dat een kandidaat in GL/TL het recht heeft om het centraal examen in één vak te herkansen. Dat is niet veranderd bij de invoering van het cspe GL. Concreet betekent dit dat een GL-kandidaat kan kiezen: óf het cse GL/TL van een algemeen vak herkansen, óf het cspe GL herkansen.

Daarmee verschilt de herkansingsregeling in GL met die in BB en KB (waar de leerling zijn herkansingsrecht kan uitoefenen op het cspe en daarnaast op het cse van de algemene vakken).

Voor wat betreft de organisatie van de herkansing betekent dit een aandachtspunt voor de school: een GL-kandidaat zal dus eerst de uitslag moeten afwachten alvorens hij besluit in welk vak hij gaat herkansen. In 2017 kan de uitslag worden vastgesteld op woensdag 14 juni. De school heeft dan nog één week voor de afname van het cspe GL bij herkansers.

5.7.10 Mededelingen per vak

sector techniek	vakspecifieke informatie	syllabi 2017
bouwtechniek-timmeren	info BTt ce 2017	syllabus
bouwtechniek-metselen	info BTm ce 2017	syllabus
bouwtechniek-schilderen	info BTs ce 2017	syllabus
bouwtechniek-fijnhoutbewerken	info BTf ce 2017	syllabus
bouw-breed	info Bbr ce 2017	syllabus
elektrotechniek	info ET ce 2017	syllabus
installatietechniek	info IT ce 2017	syllabus
metaaltechniek	info MT ce 2017	syllabus
metalektro	info ME ce 2017	syllabus
instalektro	info IE ce 2017	syllabus
grafimedia	info GM ce 2017	syllabus
transport en logistiek	info T&L ce 2017	syllabus
voertuigentechniek	info VT ce 2017	syllabus

sector zorg en welzijn	vakspecifieke informatie	syllabi
uiterlijke verzorging	info UV ce 2017	syllabus
verzorging	info VZ ce 2017	syllabus
zorg-en-welzijn-breed	info ZWbr ce 2017	syllabus

sector economie	vakspecifieke informatie	syllabi
administratie	info AD ce 2017	syllabus
handel en verkoop	info HV ce 2017	syllabus
mode en commercie	info MC ce 2017	syllabus
handel en administratie	info HA ce 2017	syllabus
consumptief-horeca	info COhor ce 2017	syllabus
consumptief-bakken	info CObak ce 2017	syllabus
consumptief-breed	info CObr ce 2017	syllabus

sector landbouw	vakspecifieke informatie	syllabi BB	syllabi KB	syllabi GL
landbouw-breed	info LB ce 2017	syllabus	syllabus	
plantenteelt	info LNplant ce 2017	syllabus	syllabus	
groene ruimte	info LNgroen ce 2017	syllabus	syllabus	syllabus
bloembinden en -schikken	info LNBloem ce 2017	syllabus	syllabus	
dierhouderij en -verzorging	info LNdier ce 2017	syllabus	syllabus	
verwerking agrarische producten	info LNvap ce 2017	syllabus	syllabus	
agrarische techniek	info LNat ce 2017	x	syllabus	x
agrarische bedrijfseconomie	info LNab ce 2017	x	syllabus	x

nieuwe beroepsgerichte vakken (oude stijl)	vakspecifieke informatie	syllabi
ict-route	info ict-route ce 2017	syllabus
intersectoraal	info intersectoraal ce 2017	syllabus
techniek-breed	info tn-breed ce 2017	syllabus
technologie in de GL	info technoGL ce 2017	syllabus
sport, dienstverlening en veiligheid	info sdv ce 2017	syllabus

profielvakken beroepsgericht	vakspecifieke informatie	syllabi
bouw wonen en interieur	info BWI profielvak-cspe 2017	syllabus
produceren, installeren en energie	info PIE profielvak-cspe 2017	syllabus
mobiliteit en transport	info M&T profielvak-cspe 2017	syllabus

zorg & welzijn	info Z&W profielvak-cspe 2017	syllabus
economie & ondernemen	info E&O profielvak-cspe 2017	syllabus
horeca, bakkerij en recreatie	info HBR profielvak-cspe 2017	syllabus
dienstverlening en producten	info D&P profielvak-cspe 2017	syllabus
media, vormgeving en ict	info MVI profielvak-cspe 2017	syllabus
groen	info GROEN profielvak-cspe 2017	syllabus

6 Rekentoets vo

Brochure

Net zoals de voorgaande jaren zal er in het najaar de 'Brochure Kaders rekentoets vo 2017' verschijnen. De brochure bevat, samen met de activiteitenplanning alle benodigde informatie over de rekentoets vo, voor zover in het begin van het schooljaar bekend is. De activiteitenplanning rekentoets vo is opgenomen in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017'.

Syllabus

Op 1 oktober 2015 is de 'syllabus rekenen 2F en 3F vo en mbo' van kracht geworden. Daarnaast is op de website van het Steunpunt Taal en Rekenen vo ook het servicedocument gepubliceerd waarin een toelichting op de syllabus werd gegeven. In par 2.2 van dit servicedocument werden de onderwerpen genoemd die in 2015-2016 niet geëxamineerd zouden worden. Met ingang van het schooljaar 2016-2017 kunnen deze onderwerpen wel in de rekentoets voorkomen.

Daarnaast is vanaf dit schooljaar het 'addendum 2A' van kracht voor de rekentoets 2A. Dit addendum is te vinden op Examenblad.nl. Naast dit addendum is ook een servicedocument 2A gepubliceerd dat een toelichting geeft op het addendum. Het servicedocument is te vinden op de website van het Steunpunt taal en rekenen vo.

Voor de rekentoets 3S is de rekentoetswijzer 3S van kracht. Deze is te vinden op de website van het Steunpunt taal en rekenen vo.

Afnames

Met ingang van het schooljaar 2016-2017 maakt rekenen voor vwo-examenkandidaten onderdeel uit van de kernvakkenregel. Daarom is aan het begin van de derde afnameperiode één extra dag aangewezen (woensdag 24 mei 2017) waarop vwo-examenkandidaten hun rekentoets 3F of 3ER kunnen afleggen. Deze speciale extra afname wordt versneld genormeerd, zodat de kandidaten die in aanmerking komen voor een herkansing hun rekentoetsresultaat kunnen meenemen in de afweging voor welk vak ze in het tweede tijdvak willen opgaan.

De afnameperiodes zijn te vinden op Examenblad.nl en in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017'.

Flitsbijeenkomsten rekenen

Evenals vorig jaar organiseert het Steunpunt taal en rekenen vo in november 2016 flitsbijeenkomsten over de rekentoets vo. In de flitsbijeenkomsten zal met name worden ingegaan op de inhoudelijke aanpassingen ten opzichte van het afgelopen jaar. Nadere informatie over de bijeenkomsten en inschrijving verlopen via het Steunpunt.

Rekentoets 2A en 3S

De pilots rekentoets 2A en 3S worden voortgezet in 2016-2017. De 2A-toets wordt in alle periodes aangeboden, de 3S-toets alleen in maart 2017.

Rekentoets in het derde tijdvak (vierde afnameperiode)

De vierde afname van de rekentoets valt in het derde tijdvak CE en vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het CvTE/Staatsexamens vo op een toetslocatie voor digitale centrale examens.

7 Kandidaten met een beperking

In de brochure over centrale examinering en leerlingen met een beperking op Examenblad.nl (z.s.m. beschikbaar) zijn de *ins* en *outs* van mogelijkheden en regels uitvoerig beschreven. Volledigheidshalve melden wij hier enkele zaken die gewijzigd zijn en ook administratieve gevolgen kunnen hebben.

De regelingen voor gebruik van spellingcontrole zijn in de loop van het vorige schooljaar gewijzigd, zie paragraaf 3.2. Bij het centraal examen 2017 gelden dezelfde regels als uiteindelijk in 2016. Voor leerlingen met een dyslexieverklaring is bij papieren schriftelijke examens gebruik van de spellingcontrole toegestaan, voor andere leerlingen niet. Dit is in 2017 alleen van toepassing voor Nederlands: de beoordeling van spelling bij Engels GL/TL is in 2017 vervallen. Voor de regels bij digitale centrale examens BB en KB gelden op onderdelen afwijkende regels, zie de brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB en KB 2017' (z.s.m. beschikbaar).

Bij de digitale centrale examens BB en KB is voor leerlingen met een auditieve beperking een aangepast examen nodig voor Nederlands, Engels en Duits (vanwege het onderdeel luisteren). Dat aangepaste examen hoeft voor deze leerlingen in 2017 niet afzonderlijk besteld te worden want het wordt opgenomen in de standaard levering. De specifieke bestelling van aangepaste digitale centrale examens voor leerlingen met een visuele beperking blijft gehandhaafd. Ook een aangepaste afname van kunst algemeen havo en vwo voor leerlingen met een auditieve of een visuele beperking moet afzonderlijk worden aangevraagd. Zie voor beide de informatie van DUO bij de bestelling van examens.

Tenslotte vindt u hieronder naar aanleiding van frequent gestelde vragen informatie over de rol van inspectie en het CvTE.

Alle aanpassingen in de wijze van examinering, ook standaard aanpassingen als een half uur extra, moeten worden gemeld bij de inspectie. De melding is NIET een vraag om toestemming maar is een registratiehandeling.

Aanpassingen die in de standaard aanpassingsregels passen (half uur extra, audio, etc) hoeven niet te worden gemeld aan het CvTE.

Als de school constateert dat meer nodig is dan de standaard aanpassing, dan moet de school met het CvTE contact opnemen. Het CvTE zal dan een aanpassing voorstellen die niet in het standaard pakket voorkomt, maar de belemmeringen door de beperking wegneemt met inachtneming van de eisen van het examen. Ook als binnen de school vragen leven over de mogelijkheden (tenslotte zijn sommige specifieke beperkingen voor een school geen dagelijkse kost), dan kan het zinvol zijn om met het CvTE te overleggen. Dat kan heel tijdig (bij het begin van de bovenbouw, bij het begin van het examenjaar, soms worden vragen al gesteld ten behoeve van een leerling in het eerste leerjaar). Anderzijds is er geen formele einddatum. Het kan immers gebeuren dat belemmeringen pas worden ontdekt bij het begin van de gerichte examentraining.

Voor meldingen bij de inspectie geldt bij voorkeur voor 1 november, maar ook hier geldt formeel "zo spoedig mogelijk" en kan het zijn dat iets pas later is vastgesteld.

Meldingen in het kader van artikel 55 Eindexamenbesluit VO (kandidaten met een beperking) kunnen worden gedaan in het Internetschooldossier (ISD) van de Inspectie van het Onderwijs.

8 Logistiek

8.1 Opgave aantal examenkandidaten en de terugmelding hiervan

Ook dit examenjaar geeft u de aantallen examenkandidaten door via *de beveiligde site* van DUO.

Het 'opgaveformulier aantal examenkandidaten' wordt in september op *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten beschikbaar gesteld. De examensecretarissen en directeur worden via een mailing (vanuit Examenblad.nl) geïnformeerd. **Voor de rekentoets hoeven de aantallen kandidaten niet te worden vermeld.**

De deadline voor het versturen (uploaden) van de ingevulde formulieren is 15 oktober 2016. Nadat het opgaveformulier is geüpload en door DUO is ontvangen en verwerkt, volgt er een terugmelding. Deze terugmelding wordt gestuurd naar de e-mailadressen die zijn ingevuld op het opgaveformulier. In dit e-mailbericht staat de status van de verwerking en als de overdracht goed is verlopen zit er in de bijlage een overzicht van de bestelling.

Als controle uitwijst dat er nog wijzigingen zijn in het aantal kandidaten dan kan dit tot **1 december** worden doorgeven.

Vanaf 1 december is uploaden van het bestelformulier niet meer mogelijk. In de eerste week van december ontvangen de examensecretarissen een verzoek (mailing via Examenblad) de opgegeven aantallen kandidaten per vak, per schoolsoort te controleren. Deze staan vanaf begin december vermeld op de 'persoonlijke pagina' van de examensecretaris.

8.2 Nabestellingen

Als **na 1 december** blijkt dat er, ondanks alle controles, toch iets fout is gegaan in het doorgeven van het aantal examenkandidaten, neemt de examensecretaris zo spoedig mogelijk contact op met

examens@duo.nl. Een verhoging of verlaging van het opgegeven aantal met 1 à 2 is geen probleem. Er worden altijd meer exemplaren geleverd dan besteld. Zie hiervoor de 'bijlage afrondingstabel eerste tijdvak' op de laatste pagina van de handleiding opgaveformulier aantal examenkandidaten.

NB. Spraaksynthese-cd's en Daisy-cd's kunnen niet worden nabesteld, zie paragraaf 8.4.

8.3 Verpakking examenopgaven

De verpakte examenopgaven zijn extra beveiligd door een sealbag.

Alle examenpakketten zijn verpakt in dozen met opdruk van DUO.

8.4 Spraaksynthese-cd's en daisy-cd's

Verpakkingswijze cd's

De cd's worden vanaf dit examenjaar extra beveiligd. De verpakkingswijze wordt op vergelijkbare wijze vorm gegeven als de papieren CE's: de cd's worden met vensterenvelop en sluitzegel verpakt in een sealbag. Dit geldt voor zowel het eerste als het tweede tijdvak.

Eerste tijdvak

Er zijn daisy-cd's voor de centrale examens:

havo en vwo:	alle vakken met uitzondering van Russisch, Turks, Arabisch, kunst en muziek
GL/TL:	alle vakken met uitzondering van Turks, Arabisch, muziek, dans en drama
papieren CE's BB en KB:	alleen voor Nederlands, Engels, Duits, Frans en Spaans

Er zijn spraaksynthese-cd's voor de centrale examens:

havo en vwo:	alle vakken met uitzondering van kunst en muziek
GL/TL:	alle vakken met uitzondering van muziek, dans en drama
papieren CE's BB en KB:	alle vakken

Er zijn GEEN spraaksynthese-cd's voor de digitale CE's BB en KB, de rekentoetsen en de cspe's.

Bestellen van cd's

Evenals in voorgaande jaren bestelt u de spraaksynthese-cd's en daisy-audio-cd's via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten'.

Tot **1 december** kan de examensecretaris nog wijzigingen van het aantal cd's op het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten' doorgeven aan DUO/ED. **Na 1 december is dat voor wat betreft de cd's niet meer mogelijk. Van de cd's worden GEEN nabestellingen geleverd.**

Levering cd's t.b.v. eerste tijdvak

- De cd's bevatten examendocumenten voor precies één centraal examen;
- De cd's maken deel uit van de zending met de papieren CE's t.b.v. het eerste tijdvak;

- Ze worden geleverd in de aantallen kandidaten die de examensecretaris heeft opgegeven via het 'Opgaveformulier aantal examenkandidaten'.
- Van ieder CE waarvoor geen cd is besteld, ontvangt de examensecretaris één exemplaar.

Heeft een school meer dan één kandidaat voor wie abusievelijk geen cd is besteld, dan moet de examensecretaris zelf zorgdragen voor de vermenigvuldiging.

De examensecretaris neemt hierbij de richtlijnen voor het kopiëren van cd's van het CvTE (z.s.m. beschikbaar) in acht.

Tweede tijdvak

Daisy-audio-cd's

T.b.v. het tweede tijdvak worden uitsluitend Daisy-cd's geleverd voor de papieren CE's Nederlands en Engels.

Spraaksynthese-cd's

T.b.v. het tweede tijdvak wordt per schooltype één cd met alle pdf's voor spraaksynthese geleverd. Iedere cd is beveiligd met een wachtwoord. De wachtwoorden worden vanaf maandag 19 juni om 7.30 uur beschikbaar gesteld voor de (plaatsvervangend) examensecretaris [via zijn 'persoonlijke pagina' op Examenblad.nl](#).

Als een kandidaat recht heeft op audio en NIET vertrouwd is met spraaksynthese, dan is een individuele voorleeshulp de adequate aanpassing bij het centraal examen. Deze aanpassing zal dus in het algemeen worden toegepast als een leerling in het eerste tijdvak daisy gebruikte en in het tweede tijdvak een ander vak herkanst dan Nederlands of Engels.

Als vanwege een calamiteit een vervangend CE wordt geleverd, wordt er geen daisy-cd geleverd en heeft de daisy-gebruiker recht op een individuele voorleeshulp.

8.5 Aflevering examenpakketten

Voor het eerste tijdvak worden de examenpakketten afgeleverd op maandag 1 of dinsdag 2 of woensdag 3 mei 2017 en voor het tweede tijdvak op maandag 12 of dinsdag 13 of woensdag 14 juni 2017. De examenfraude in mei 2013 heeft de noodzaak onderstreept om de examenpakketten zo kort mogelijk voor de afname op de scholen af te leveren. De afleverdagen voor de cspe's staan vermeld in hoofdstuk 5.7 beroepsgerichte vakken vmbo.

De examensecretaris ontvangt voor de meivakantie een mailing vanuit Examenblad.nl. Hierin staat vermeld op welke dag de examenopgaven voor het eerste tijdvak worden afgeleverd. De desbetreffende mailings voor het cpe (vmbo en vwo), de cspe's en de examenopgaven voor het tweede tijdvak worden uiterlijk een week voor aflevering verzonden. In de mailings staat ook een [aflevertijdvenster \(bijv. 11.00-14.00 u\)](#) en instructies voor de ontvangst en verwerking van de examenpakketten.

Erratubladen worden via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten verspreid, tenzij een erratum een

te grote omvang kent of te specifiek drukwerk vraagt. Als bij een erratum één of meer bladzijden met examenopgaven in kandidaataantallen moeten worden verstrekt, worden deze per koerier, gelijktijdig met de examenopgaven, afgeleverd.

Ten bate van de leveringen van de examenpakketten voor het eerste en het tweede tijdvak kan een afwijkend telefoonnummer doorgegeven worden. Dit telefoonnummer wordt, in plaats van het standaard telefoonnummer van de vestiging van de school, (alleen) gebruikt voor de communicatie betreffende de aflevering. De examensecretaris kan het nummer op zijn 'persoonlijke pagina' op Examenblad.nl registreren.

Koeriers: Mikropakket óf TNT Express

Alle zendingen met examenpakketten worden door een koerier bezorgd. Mikropakket doet dit voor DUO, TNT doet dit voor Cito.

Voor de Cito-zendingen die examenopgaven bevatten, overhandigt de chauffeur het pakket alleen aan een bevoegde functionaris (pakketontvanger). Deze persoon moet zich legitimeren door middel van een paspoort, identiteitskaart of een rijbewijs.

De examensecretaris heeft de namen van de pakketontvangers van tevoren via de 'persoonlijke pagina' van Examenblad.nl doorgegeven. Meer informatie leest u in de 'werkwijze ontvangst examenpakketten'.

Voor de overige verzendingen (vanuit Cito) zal de chauffeur om een digitale handtekening voor ontvangst vragen. Hierbij volstaat een handtekening van een willekeurige medewerker van de school.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017' is precies vermeld welke zendingen alleen worden overhandigd aan een daartoe bevoegde functionaris.

Antwoordbladen moderne vreemde talen havo en vwo

Vanaf examenjaar 2017 worden de antwoordbladen van de centrale examens moderne vreemde talen havo en vwo samen met de andere examendocumenten aan de scholen op papier verstuurd. Het antwoordblad is hiermee een officieel examendocument geworden, dat bij de afname van het examen gebruikt moet worden. Bij de papieren CE's moderne vreemde talen vmbo is dit al gebruikelijk.

8.6 Bevestiging van de ontvangst van de examenpakketten

Na iedere verzending van examenpakketten ontvangt de examensecretaris een mailing vanuit Examenblad.nl met het verzoek de ontvangst van de centrale examens te bevestigen. Tevens verklaart de examensecretaris dan dat de examendocumenten op een veilige plaats zijn opgeborgen.

In de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017' is precies vermeld wanneer de examensecretaris een verzoek om de ontvangst te bevestigen tegemoet kan zien.

8.7 Tijdstip openen verpakking

Examenopgaven eerste en tweede tijdvak (cse's)

De gesealde examenpakketten dienen intact te blijven tot in de examenruimte voor de start van de zitting. Dat geldt voor de examenpakketten met papieren opgaven voor de centraal schriftelijke examens, voor de daisy-audio-cd en de cd met pdf voor spraaksynthese.

Alleen onder strikte voorwaarden kan de gesealde verpakking kort voor de afname worden geopend. Zie de brochure 'kandidaten met een beperking' (z.s.m. beschikbaar) en de richtlijnen voor het kopiëren van cd's van het CvTE (z.s.m. beschikbaar) (hoofdstuk 8.4).

Cspe's (zending B vanuit DUO/Examendiensten):

De examinerator mag een kandidaatexemplaar uit zending B maximaal vijf werkdagen voorafgaand aan de daadwerkelijke start van de afname inzien, zie hoofdstuk 5.7 beroepsgerichte vakken vmbo.

Cpe-vmbo:

Het pakket 'instructie voor de examinerator' en het pakket 'magazine' (aflevering eind november) mag in de eerste week van december worden geopend.

De pakketten met o.a. de examenopgaven (aflevering eind januari) mogen aan het begin van de afnameperiode (zie examenrooster) worden geopend, zie hoofdstuk 5.6 mededelingen per vak vmbo.

Cpe-vwo:

De pakketten mogen in de eerste week van december worden geopend, zie hoofdstuk 5.4 mededelingen per vak vwo.

8.8 Examendocumenten downloaden via de beveiligde site van DUO/Examendiensten

De beveiligde site van DUO/Examendiensten wordt naast de uitwisseling van gegevens tussen scholen (leerling-administraties) en BRON (Basisregister Onderwijs) ook gebruikt voor het downloaden van examendocumenten.

Erratumbladen

Erratumbladen worden in principe via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten verspreid.

Als bij een erratum één of meer bladzijden met examenopgaven in kandidaataantallen moeten worden verstrekt, worden deze per koerier, gelijktijdig met de examenopgaven, afgeleverd.

Noodscenario

Het CvTE kan bij een calamiteit besluiten een noodscenario in werking te stellen waarbij in laatste instantie gebruik gemaakt kan worden van *de beveiligde site*.

In januari 2017 zal de jaarlijkse landelijke test met het downloaden van examendocumenten via *de beveiligde site* plaatsvinden. Deze jaarlijkse test vindt plaats zodat er routine opgebouwd kan worden. Uiterlijk een week voor de test ontvangen de (plaatsvervangend) examensecretaris en de directeur via Examenblad.nl een mailing met een vooraankondiging.

Richtlijnen over de werkwijze m.b.t. de te downloaden examendocumenten via *de beveiligde site* van DUO vindt u in onderstaand document.

- Richtlijnen examendocumenten downloaden via *de beveiligde site* van DUO/Examendiensten

8.9 Noodscenario flexibele en digitale centrale examens BB en KB

Alle scholen die meedoen aan de flexibele en digitale centrale examens BB en KB (BB- en KB-flex) en die op 29 maart 2017 niet zijn teruggevallen naar papieren cse's, krijgen voor zowel BB als KB een terugval-dvd (zie paragraaf 4.8.2 van de brochure kaders BB- en KB-flex 2017 (z.s.m. beschikbaar)).

Deze dvd's bevatten pdf's van de papieren cse's en dienen om BB- en KB-scholen die zich na 29 maart 2017 nog genooddaakt zien terug te vallen naar papier daartoe maximale ruimte te bieden. De terugval-dvd wordt op 12 april 2017 vanuit Cito door TNT-Express afgeleverd aan de geregistreerde functionarissen.

8.10 Aanlevering schoolexamencijfers en examenresultaten aan DUO

Drie werkdagen vóór de aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen moeten de schoolexamencijfers zijn vastgesteld en aan BRON zijn aangeleverd. Het is daarom van groot belang dat de school een goede, zorgvuldige en verifieerbare procedure heeft voor het definitief vaststellen van de schoolexamencijfers.

De aanlevering van schoolexamencijfers moet uiterlijk 4 mei 2017 geschieden aan Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), door middel van het onderwijsnummer via *de beveiligde site* van DUO (www.duo.nl). Vanaf half september is er een **jaarkalender (voorheen stappenplan)** beschikbaar op de website van DUO. Bij de digitale centrale examens algemene vakken in de basisberoepsgerichte leerweg (BB) en kaderberoepsgerichte leerweg (KB) geldt:

Per vak en per kandidaat moet het cijfer van het schoolexamen drie werkdagen voor de start van het digitaal centraal examen zijn doorgegeven aan BRON bij DUO.

De aanlevering van de examenresultaten wordt zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen 14 dagen, na de vaststelling van de definitieve uitslag door het bevoegd gezag elektronisch naar DUO gedaan. Dit geschiedt eveneens door middel van het onderwijsnummer via *de beveiligde site* van DUO (www.duo.nl). DUO informeert scholen ruim op tijd over de te volgen procedure, zie ook de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo'.

8.11 Examen in het buitenland

Bij de uitzonderlijke situatie waarin voorzien wordt dat een centraal examen in het buitenland wordt afgenomen, neemt de school voor 1 maart 2017 contact op via het Examenloket met de werkgroep examens van de Inspectie voor het Onderwijs.

8.12 Bestellen waardepapieren

DUO levert al jaren waardepapieren die ruimschoots voldoen aan de eisen van OCW; optimaal van kwaliteit en uiteraard niet na te maken of te kopiëren. Ieder jaar verstuurd DUO een brochuremap met

daarin een brief, bestelformulier, toelichting, prijslijst en voorbeelden.

Onlangs is besloten om dit niet meer te doen. De benodigde informatie is te vinden op de website van DUO.

9 Correctie

9.1 Pooling tweede correctie

De koppeling van de scholen voor de uitvoering van de tweede correctie, de pooling, wordt verricht door DUO/Examendiensten op basis van de door de scholen opgegeven aantallen kandidaten per schoolsoort per vak. Nadat de koppeling via een mailing in maart bekend is gemaakt aan de scholen, wijst het bevoegd gezag van de school, conform artikel 36 Eindexamenbesluit VO de gecommiteerde(n) aan. Deze aanwijzing maakt het bevoegd gezag bekend aan die scholen waarvoor zij de tweede correctie verzorgen.

Bij onvoorziene omstandigheden die leiden tot een probleem met de pooling van de tweede correctie kan de examensecretaris contact opnemen met DUO/Examendiensten, e-mail: examens@duo.nl.

9.2 Publicatie correctievoorschriften

Net als in voorgaande jaren worden correctievoorschriften van de schriftelijke examens uitsluitend digitaal ter beschikking gesteld.

eerste tijdvak

Publicatie correctievoorschriften centrale examens eerste tijdvak, op de datum van afname.

Ochtendzittingen:

Alle correctievoorschriften van de ochtendzittingen worden gepubliceerd om 14.00 uur.

Middagzittingen:

vmbo om 16.00 uur;

havo/vwo om 17.00 uur (ook bij centrale examens die om 16.00 uur zijn afgelopen).

Het moment van publiceren houdt verband met examenzittingen voor kandidaten met tijdverlenging en mogelijke quarantainesessies. Voor de ochtendzitting is gekozen voor publicatie om 14.00 uur omdat het niet gewenst leek dat kandidaten zeer kort voor de aanvang van de middagzitting kennisnemen van het correctievoorschrift van een door hen gemaakt examen tijdens de ochtendzitting.

tweede tijdvak

Publicatie correctievoorschriften centrale examens tweede tijdvak.

Ochtendzittingen:

vmbo en havo/vwo om 14.00 uur.

Middagzittingen:

vmbo om 16.00 uur, havo/vwo om 17.00 uur.

De correctievoorschriften van de centrale examens die als aangewezen/geheim vak worden afgenomen, worden niet gepubliceerd.

9.3 Nadere informatie over de correctie

Het CvTE heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift. Dit maakt deel uit van wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift. Als de corrector van mening is dat het correctievoorschrift een onvolkomenheid bevat, neemt hij contact op met het Examenloket. Mocht het voor specifieke, inhoudelijke vragen noodzakelijk zijn, dan neemt de Examenlijn van het CvTE de beantwoording van de vraag over.

Verdere informatie over de onderlinge werkwijze van Examenloket en partners en de rol van de Examenlijn van het CvTE vindt u op <http://www.examenblad.nl/organisatie/examenloket>.

Notities van de corrector op het gemaakte werk

- Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
- Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
- Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
- Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Enkele jaren geleden is het Eindexamenbesluit VO aangepast ter vergroting van de kwaliteit van de tweede correctie, waarbij de rol van het bevoegd gezag versterkt is:

- de tweede corrector voegt na integrale correctie een door hem opgestelde en ondertekende verklaring omtrent de verrichte correctie bij het gecorrigeerde werk. Integrale correctie houdt in dat de tweede corrector het werk van alle leerlingen geheel corrigeert;
- de genoemde verklaring wordt mede ondertekend door zijn bevoegd gezag;
- de procedure die moet worden gevolgd als de eerste en tweede corrector niet tot overeenstemming kunnen komen bij het vaststellen van de score, is aangepast. Zie Eindexamenbesluit VO artikel 42.

Overeind blijft het principe dat eerste en tweede corrector overeen kunnen komen de scores, zoals door beiden vastgesteld, te middelen.

Zie ook paragraaf 12.1 protocollen en paragraaf 9.5.

Over de mogelijke omdraaiing van de eerste en tweede correctie worden de directeuren en examensecretarissen in dit najaar door OCW via een mailing vanuit Examenblad.nl nader geïnformeerd.

9.4 Aanvullingen op correctievoorschriften

Een aanvulling op het correctievoorschrift is een middel om het correctievoorschrift door middel van een verduidelijking beter bruikbaar te maken voor de correctoren. Een aanvulling kan ook een kleine oneffenheid in opgaven of correctievoorschrift rechtzetten. Bij dit type aanvullingen is geen sprake van

het schrappen van een vraag of het betrekken van de aanvulling bij de normering.

Daarnaast komt het voor dat een vraag, een antwoord of een combinatie van die twee tot benadeling van leerlingen zou kunnen leiden. In deze situatie kan een aanvulling worden uitgestuurd die melding maakt van het schrappen van een vraag, het weggeven van punten of het betrekken van de aanvulling bij de normering. Zowel vragen die via het LAKS binnenkomen als vragen die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen zijn hierbij belangrijk. Via het LAKS komen vaak het eerst meldingen binnen omdat de examenkandidaten het werk al gemaakt hebben als de correctie plaatsvindt.

Zo spoedig als mogelijk is, neemt het CvTE een beslissing of er wel of geen aanvulling uit zal gaan. Als dat gebeurt dan gaat dat via een mailing vanuit Examenblad.nl. Onder de tekst van de aanvulling staat ook hoe de eerste en tweede corrector (eventueel) moeten omgaan met de al toegekende scores.

Beschrijving van de procedure aanvulling op het correctievoorschrift

Het aanvullen van het correctievoorschrift heeft voor- en nadelen:

Voordeel:

- het geeft helderheid en rust aan het veld van vakdocenten;
- niet hoeven meenemen naar de normering voorkomt onbedoelde bevoordeling of benadeling van een deel van de kandidaten.

Nadeel:

- sommige docenten nemen de fout al in hun beoordeling mee, zodat die examenkandidaten dubbel worden beoordeeld;
- een aanvulling wordt wel eens gemist;
- een aanvulling nadat de corrector het hele werk heeft doorgenomen, wordt niet altijd geapprecieerd.

Om de nadelen zo klein mogelijk te houden wordt een aanvulling zo spoedig mogelijk na de afname van het examen verzonden.

De vraag of het nog opportuun is om een aanvulling te versturen, wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- Hoeveel tijd is verstreken sinds de examenkandidaten het examen hebben afgelegd?
- Wanneer zijn de docentenvergaderingen (ook wel kringvergaderingen, regiobijeenkomsten etc. genoemd) geweest waarin examenopgaven en correctievoorschriften zijn besproken?
- Is de uiterste inzenddatum van WOLF gepasseerd?
- Zijn er bijzondere dagen geweest, zoals feestdagen?

1. Klachten

Inhoudelijke vragen en opmerkingen over centrale toetsen en examens worden door de Toets- en Examenlijn behandeld als een inhoudelijke vraag, ook als de vragensteller deze als klacht betitelt. Heeft u een formele klacht over de dienstverlening van het CvTE of over de behandeling door een medewerker van het CvTE? Dan heeft het CvTE daarvoor een klachtenprocedure (www.hetcvte.nl).

2. Errata

In het drukwerk van de papieren centrale examens kunnen fouten voorkomen. Daarom worden de complete examens en correctievoorschriften ook nog gescreend als de producten eenmaal gedrukt zijn. Mocht er dan een fout worden geconstateerd (berucht voorbeeld: verschoven lijnen in een natuurkunde opgave) dan geeft het CvTE een erratum uit dat aan alle leerlingen bekend moet worden gemaakt. Een erratum is dus al bekend voor afname van het examen.

3. Aanvulling op het cv

Een aanvulling op een correctievoorschrift (cv) is bedoeld als verduidelijking. Het gaat bij aanvullingen veelal niet om fouten. Het is een hulp bij de onderlinge communicatie tussen de eerste en tweede corrector, en vaak voortkomend uit de examenbesprekingen. Als wel sprake is van een fout, wordt het middel van de aanvulling gebruikt om te melden dat een vraag geneutraliseerd wordt.

9.5 Geschil over vaststelling score centrale examens

In artikel 42 lid 1 van het Eindexamenbesluit staat aangegeven dat de examinator en de gecommiteerde in onderling overleg de score voor het centraal examen vaststellen. Mochten de examinator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinator.

Van belang hierbij is dat bij de correctie het correctievoorschrift bindend is. Aanvullende afspraken, die soms door bepaalde vakgroepen of bijeenkomsten van correctoren worden gemaakt, zijn ondergeschikt aan het correctievoorschrift en hoeven niet geaccepteerd te worden.

Indien het geschil met inachtneming van de hiervoor genoemde richtlijnen alsnog niet kan worden beslecht, wordt hiervan via het Examenloket melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie zal vervolgens in overleg met de bevoegde gezagen erop aandringen dat zij verdere interne acties ondernemen om toch tot overeenstemming te komen. Hierbij kan gedacht worden aan het collegiaal consulteren van een onafhankelijke vakdocent binnen hetzelfde bestuur.

Bij zeer hoge uitzondering kan de inspectie een onafhankelijke derde corrector aanwijzen. De bevoegde gezagen moeten zich hierbij realiseren dat het volledige examenwerk opnieuw gecorrigeerd wordt en de correctie van deze onafhankelijke corrector in de plaats komt van de eerdere beoordelingen. Het is niet uitgesloten dat de vaststelling van de uitslag voor alle kandidaten van het betreffende vak vertraging oploopt.

9.6 Oorspronkelijke formulieren DI-200/201

De oorspronkelijke formulieren DI-200/201 worden door de overheid (DUO) niet meer geleverd/voorgeschreven. Wanneer een variant van dit formulier (bijvoorbeeld vanuit het schooladministratiepakket) door scholen tot formulier aangewezen wordt, valt dat onder de eigen keuzes van

de school. De overheid schrijft dus de vorm niet meer voor en levert m.b.t. die eigen keuzes van scholen geen voorgeschreven invulinstructie.

Zie ook paragraaf 12.1 protocollen.

10 Normering

10.1 Gegevensverzameling via elektronische weg

De normering van de centrale examens wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Voor de cse's, cpe's en cspe's leveren scholen hiervoor de gegevens aan via het programma Wolf. Voor de toetsafnames in Facet worden de gegevens automatisch uitgewisseld als de afnameleider de afnamegroep afsluit.

Keuze voor webbased versie van Wolf

In 2016 heeft een pilot plaatsgevonden met een webbased versie van Wolf. De keuze om webbased Wolf te gebruiken staat voor alle scholen open. Scholen ontvangen informatie om zich hiervoor aan te melden. Alle scholen, ongeacht voor welke versie men opteert, ontvangen in de week van 13 tot 17 maart 2017 nadere informatie over het programma Wolf en het instrueren van de docenten.

Cspe's en papieren CE's

Ook in 2017 zenden scholen afnamegegevens van de alfabetisch eerste vijf kandidaten (in sommige gevallen tien, of alle kandidaten) aan Cito. Voor de verzending van de gegevens zijn de scholen aangewezen op het programma Wolf. Het gevraagde aantal kandidaten per examen staat vermeld in het correctievoorschrift en wordt ook vermeld op de wolfsite wolf.cito.nl onder informatie 2017.

Heeft uw school voor een bepaald examen minder kandidaten dan het gevraagde aantal, zend dan de deelscores in van alle kandidaten die dat examen hebben afgelegd.

Zijn er meer kandidaten dan het gevraagde aantal, zend dan bij voorkeur de gegevens in van alle kandidaten, maar in elk geval van de alfabetisch eerste kandidaten tot het gevraagde aantal bereikt is.

De uiterste inzenddata staan per examen vermeld in het correctievoorschrift en worden ook vermeld op de wolfsite wolf.cito.nl en in de 'Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets vo 2017'.

Inzending deelscores tweede tijdvak

Via Wolf worden de deelscores ingezonden van de tweede tijdvak kandidaten vmbo algemene vakken, havo en vwo. De uiterste datum voor inzending in het tweede tijdvak is maandag 26 juni.

De normering van de tweede tijdvak centrale examens wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Daarom is het van belang dat docenten van zoveel mogelijk kandidaten de deelscores insturen met behulp van het programma Wolf.

10.2 Kenmerken van centrale examens

Jaarlijks worden bepaalde kenmerken van de centrale examens, zoals het aantal vragen en het maximale aantal scorepunten per vraag gepubliceerd op cito.nl. Dit gebeurt gelijktijdig met de publicatie van de examengegevens t.b.v. Wolf. Voor het eerste tijdvak worden deze gegevens gepubliceerd op 14 april

2017 en voor het tweede tijdvak op 7 juni 2017. Voor de voorbereiding van de kandidaten heeft deze informatie overigens geen waarde.

10.3 Bekendmaking N-termen

Eerste tijdvak

Zowel voor vmbo als voor havo/vwo worden de N-termen van het eerste tijdvak bekendgemaakt op woensdag 14 juni 2017 om 8.00 uur.

Bekendmaking normering beroepsgerichte vakken

Het CvTE wil de mogelijkheid open laten om in 2017 – evenals in voorgaande jaren – voor de beroepsgerichte vakken in eerste instantie voorlopige N-termen bekend te maken en de definitieve N-termen gelijktijdig met de N-termen voor de algemene vakken vmbo te publiceren.

In dat geval geldt:

- Het CvTE maakt op woensdag 7 juni 2017 om 8:00 uur uitsluitend voorlopige N-termen bekend voor de centrale examens beroepsgericht. Op basis van de voorlopige N-termen kan het voorlopige CE-cijfer worden vastgesteld.
- De definitieve N-termen beroepsgericht worden, gelijktijdig met de N-termen voor de algemene vakken vmbo, op woensdag 14 juni 2017 om 8:00 uur gepubliceerd.
- De definitieve N-termen zullen niet lager zijn dan de voorlopige N-termen, zodat het definitieve CE-cijfer niet lager kan zijn dan het voorlopige.

Tweede tijdvak

De N-termen voor het tweede tijdvak worden bekend gemaakt op vrijdag 30 juni 2017 om 8:00 uur.

10.4 Vaststelling van het CE-cijfer

Scholen stellen zelf het CE-cijfer vast volgens de daarvoor geldende regels voor omzetting van score naar cijfer.

Bij de ‘aangewezen vakken’ en het derde tijdvak krijgen de scholen het resultaat als cijfer toegezonden. Er hoeft daarbij geen omzetting van score naar cijfer meer plaats te vinden, zie ook paragraaf 11.6.

10.5 Bevraging van docenten naar oordeel over examen

In het programma Wolf wordt bij de eerste tijdvak centrale examens een korte vragenlijst aangeboden. De resultaten daarvan geven een eerste globaal beeld van hoe het examen door docenten beoordeeld is. Dit beeld is nog te globaal om meteen te concluderen dat aanpassingen in toekomstige centrale examens nodig zijn. De resultaten van de korte vragenlijst worden opgenomen in het jaarlijkse examenverslag van Cito en kunnen aanleiding zijn om een bepaald examen een volgend jaar uitgebreid te bevragen.

In maart 2017 wordt bekend gemaakt voor welke centrale examens de uitgebreidere bevraging zal worden ingezet.

11 Tweede tijdvak

11.1 Aantallen opgavenboekjes tweede tijdvak

Voor het tweede tijdvak worden de aantallen opgavenboekjes volgens volgend overzicht bepaald. Dit geldt voor alle vormen van onderwijs:

Aantal kandidaten eerste tijdvak	Aantal opgavenboekjes tweede tijdvak
1-25	5
26-60	10
61-120	15
121-200	20
Meer dan 200	25

Als het aantal voor het tweede tijdvak te verwachten kandidaten groter is dan het op grond van deze tabel te leveren aantal, dan kunnen de extra opgavenboekjes per e-mail via examens@duo.nl worden besteld bij DUO, afdeling Examendiensten. Hiervoor zijn de volgende gegevens nodig: naam van de school, afleveradres, BRIN-nummer en BRIN-volnummer, telefoonnummer, naam van de examensecretaris van de school, schoolsoort, vakcodes, vakomschrijving en de extra te ontvangen aantallen per vak. Hierover dus niet de inspectie benaderen!

De opgavenboekjes voor het tweede tijdvak bij de aangewezen vakken, afgenomen door het College voor Toetsen en Examens, worden niet toegezonden en niet gepubliceerd op Examenblad.nl, ook niet na afloop van het examen.

11.2 De aangewezen vakken

Het College voor Toetsen en Examens kan vakken aanwijzen waarvan het centraal examen in het tweede tijdvak wordt afgenomen door het College voor Toetsen en Examens. Deze aangewezen vakken worden in maart bekendgemaakt.

11.3 Aanmelding aangewezen vakken tweede tijdvak / aanmelding derde tijdvak

Kandidaten voor de aangewezen vakken moeten uiterlijk op vrijdag 16 juni 2017, 17:00 uur door de school zijn aangemeld. Kandidaten voor het derde tijdvak moeten uiterlijk vrijdag 7 juli, 17.00 uur door de school zijn aangemeld.

De kandidaten moeten via *de beveiligde site* van DUO worden aangemeld.

Scholen wordt geadviseerd tijdig te controleren of de functionarissen (rol examensecretaris vo), die de kandidaten moeten aanmelden in het bezit zijn van een 'token' en geldige inlognaam en wachtwoord voor *de beveiligde site*.

Nadere informatie over de aanmeldingsprocedure ontvangt de school uiterlijk 2 juni van DUO, afdeling Examendiensten.

11.4 Tijd en plaats aangewezen vakken

Het examen is op donderdag 22 juni 2017 en wordt afgenomen op één van de staatsexamenlocaties verspreid over het land.

Aanvangstijdstippen:

ochtendzittingen 09:30 uur

middagzittingen 14:00 uur

De kandidaten dienen een half uur voor de aanvang aanwezig te zijn.

11.5 Gang van zaken aangewezen vakken

Kandidaten dienen een half uur voor aanvang van het examen aanwezig te zijn. Zij dienen zich te legitimeren. Als de kandidaat niet over een geldig legitimatiebewijs beschikt, kan de legitimatie ook plaatsvinden door een functionaris van de school die de kandidaat vergezelt. Indien de kandidaat een toegestaan hulpmiddel wenst te gebruiken, zoals een woordenboek **of een laptop**, moet hij het zelf meenemen. **Het gebruik van een laptop is alleen mogelijk als de noodzaak daarvoor in een deskundigenverklaring staat vermeld. De school dient deze verklaring direct na de aanmelding naar staatsexamens@duo.nl te mailen.**

Reis- en eventuele verblijfskosten zijn voor eigen rekening.

Na vaststelling van de uitslag is, anders dan bij op school gemaakte examens, inzage in het gemaakte werk niet mogelijk. Wel kan de kandidaat schriftelijk verzoeken om een mondelinge toelichting door het College voor Toetsen en Examens.

11.6 Toezending resultaten aangewezen vakken

De vastgestelde cijfers staan uiterlijk vrijdag 30 juni 2017 om 10.00 uur op *de beveiligde site* van DUO. Deze site wordt ook gebruikt voor de communicatie met BRON. De gegevens op *de beveiligde site* kunnen geraadpleegd worden door de contactpersonen van uw instelling met de rol examensecretaris vo, die in het bezit zijn van een 'token' en geldige inlognaam en wachtwoord. Nadere instructie ontvangt de school in mei van DUO, afdeling Examendiensten.

De scholen ontvangen de cijfers van hun kandidaten tevens per post in de week van maandag 3 juli.

De directeur en secretaris van het eindexamen stellen -waar van toepassing- de uitslag vast en reiken bijbehorende waardepapieren uit (diploma, cijferlijst, certificaat).

12 Publicaties

12.1 Protocollen AOC- en VO-raad

De AOC-raad en de VO-raad hebben gezamenlijk protocollen vastgesteld, die deels ook betrekking kunnen hebben op de handelwijze van scholen bij het centraal examen, bijvoorbeeld de tweede correctie, waarin opgenomen een voorbeeld voor een verklaring verrichte correctie. Een ander voorbeeld betreft het bewaren van de examens. De bedoeling van deze protocollen is zorgdragen voor adequate vastlegging op schoolniveau van zaken die niet centraal zijn geregeld. Het gebruik van protocollen is niet verplicht, maar wordt van harte aanbevolen.

Zie <http://www.vo-raad.nl/themas/examens>.

In de correctievoorschriften geeft het CvTE aan dat de regelgeving geen voorschriften bevat over het vermelden van punten en onvolkomenheden op het werk. In de protocollen van de VO-raad worden op dit punt wel keuzes gemaakt (zie paragraaf 9.3).

Scholen en docenten vragen zich af of de protocollen niet in strijd zijn met de CvTE-regels. Dat zijn zij zeker niet. Het CvTE geeft aan dat er op een aantal punten vanuit de overheid geen regels zijn. Binnen de ruimte die dat biedt, maken de AOC- en VO-raad, als handreiking aan de scholen, een keuze die voor de scholen geen voorschrift is.

12.2 Mijneindexamen.nl

Voor de eindexamenkandidaten is vanaf 1 januari 2017 weer de mobiele website/web-app mijneindexamen.nl beschikbaar. Deze site biedt alle informatie over het centraal examen en de rekentoets. Met deze web-app kan de examenkandidaat bijvoorbeeld zijn examenrooster personaliseren. Ook biedt de site een overzicht van te gebruiken hulpmiddelen, oefenexamens en o.a. de uitslagbepaling. Afgelopen schooljaar wisten meer dan 130.000 bezoekers de weg naar mijneindexamen.nl te vinden. De website gaat vanaf 1 januari 2017 weer online met de inhoud voor het CE 2017. Tot die tijd zal er op de pagina www.mijneindexamen.nl een filmpje te zien zijn dat laat zien hoe mijneindexamen.nl werkt.

12.3 Voorlichting

Het CvTE heeft op het vernieuwde Examenblad een pagina toegevoegd voor docenten die (voor het eerst) een examenklas hebben: www.ikhebeenexamenklas.nl. Hierop is o.a. een brochure te downloaden over de totstandkoming en de correctie van de centrale examens. Ook wordt aangegeven waar docenten meer informatie kunnen vinden over de syllabi, over normering en over praktische zaken m.b.t. examens.

Het CvTE heeft in 2014 een voorlichtingsfilm ontwikkeld die het proces rond de centrale examens in beeld brengt. Hierin wordt toegelicht hoe de centrale examens tot stand komen; van het bedenken van de vragen door Cito tot het bepalen van de normering door het CvTE. De film is te bekijken via www.hetcvte.nl.

12.4 Publicaties van algemeen verbindende voorschriften en mededelingen

12.4.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur

Actuele versies* zijn te vinden op www.overheid.nl (wet- en regelgeving). Daarvoor kunt u de titels zoals hier aangegeven in het zoekvenster ("in de titel") plakken.

- Wet op het voortgezet onderwijs
- Inrichtingsbesluit WVO
- Eindexamenbesluit VO
- Staatsexamenbesluit VO
- Wet College voor toetsen en examens

* *Recente wijzigingen.*

- Overzicht met recente wijzigingen

12.4.2 Ministeriële regelingen - algemeen

- Overzicht met ministeriële regelingen - algemeen

12.4.3 Ministeriële regelingen - examens vwo-havo

Voor de examenprogramma's en syllabi zelf wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Overzicht met ministeriële regelingen - examens vwo-havo

12.4.4 Ministeriële regelingen - examens vmbo

Voor de examenprogramma's en syllabi zelf wordt verwezen naar: Examenblad.nl (www.examenblad.nl)

- Overzicht met ministeriële regelingen - examens vmbo

12.4.5 Regelingen en mededelingen van het College voor Toetsen en Examens

- Overzicht met regelingen en mededelingen van het CvTE

13 Contactadressen

13.1 Contactadressen bij de examens

Scholen kunnen bij het Examenloket terecht voor vragen die betrekking hebben op de examens voortgezet onderwijs. Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de hieronder genoemde instanties. Zo kunnen de scholen rekenen op een eenduidig en juist antwoord.

Verdere informatie over de onderlinge werkwijze van Examenloket en partners en rol van de Examenlijn van het CvTE vindt u op Examenblad.nl.

Toets- en Examenlijn CvTE

Specifieke inhoudelijke vragen over de centrale examens en de rekentoets vo gaan via het Examenloket naar de Toets- en Examenlijn van het CvTE.

Meer informatie vindt u in de 'brochure Toets- en Examenlijn' op Examenblad.nl (jaarring 2017).

13.2 Waar voor wat in het kort

- wet- en regelgeving: Examenloket
- onregelmatigheden bij centrale examens en geschillen rond vaststelling scores: Examenloket. U wordt vervolgens zo nodig direct doorverbonden met de juiste persoon bij de Inspectie van het Onderwijs.
- inhoudelijke vragen over centrale examens en/of de rekentoets vo: Examenloket.
- pooling tweede correctie, opgave aantal kandidaten, bestelling en aflevering van examenpakketten (ook problemen zoals beschadigde examenpakketten); opgave kandidaten aangewezen vakken tweede en

derde tijdvak: DUO/Examendiensten.

- vragen m.b.t. de aanlevering van de examengegevens (op leerlingniveau) aan BRON: DUO/IPO
- problemen met WOLF, installatie en/of werking software bij de afname van examens: ICT-examenhelpdesk Cito
- vragen over Facet: Facet-helpdesk
- vragen over verdergaande aanpassingen dan de standaard voor kandidaten met een beperking: het CvTE via de contactpagina van Examenblad.nl.

Examenloket

Voor vragen over wet- en regelgeving met betrekking tot eindexamens

Postbus 606, 2700 ML Zoetermeer

tel: 079-3232999

e-mail: examenloket@duo.nl

www.examenloket.nl

Het loket is telefonisch bereikbaar van 9.00 - 17.00 uur en vanaf 1 april tot 1 juli van 8.30 -17.00 uur.

Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten afdeling centrale examens en waardepapieren

Pooling tweede correctie, opgave aantal kandidaten, bestelling en aflevering van examenpakketten (Problemen zoals beschadigde examenpakketten) en waardepapieren

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5997776

e-mail: examens@duo.nl

Dienst Uitvoering Onderwijs/Examendiensten afdeling staatsexamens vo

Vragen over Staatsexamens vo (ook o.a. opgave kandidaten aangewezen vakken tweede tijdvak en derde tijdvak)

Postbus 30158, 9700 LK Groningen

tel: 050-5998933

e-mail: staatsexamens@duo.nl

Dienst Uitvoering Onderwijs /Informatiepunt Onderwijs (IPO)

Vragen m.b.t. levering van de examengegevens: ipo@duo.nl

of telefoonnummer (050) 599 90 00

Cito

Zendingen examendocumenten vanuit Cito

Cito, Bedrijfsbureau CE, Postbus 1034, 6801 MG Arnhem,

e-mail: ce-bedrijfsbureau@cito.nl

ICT-examenhelpdesk

Er is een ICT-examenhelpdesk ingericht voor vragen over WOLF en de installatie en de werking van ExamenTester, MiniTester, Autoplay, ICT-toepassingen in cspe's en Telraam.

Informatie over de bereikbaarheid en openingstijden van deze helpdesk vindt u op:
'<http://centraalexamen.cito.nl>', kies: ICT-examenhelpdesk.

Facet-helpdesk van DUO

Voor technische vragen over Facet kunt u contact opnemen met de Facet-helpdesk.

Informatie over de bereikbaarheid en openingstijden van deze helpdesk vindt u op:

http://www.duo.nl/zakelijk/VO/computerexamensysteem_facet/Contact.asp

Inspectie van het Onderwijs

Als bij het centraal examen op een school een afwijking dreigt van de normale gang van zaken voorafgaand aan, tijdens of in de afwikkeling van een examenzitting, dient de school dit probleem in eerste instantie zelf op te lossen. Een dergelijk probleem en de voorgenomen of reeds uitgevoerde oplossing dienen via het Examenloket te worden gemeld aan de Inspectie.

Voor alle vragen betreffende het examen verzoeken wij u contact op te nemen met het Examenloket.

Het Examenloket beantwoordt de vragen en draagt indien nodig vragen over aan de Inspectie.

Meldingen in het kader van artikel 55 Eindexamenbesluit VO (kandidaten met een beperking) kunnen worden gedaan in het Internetschooldossier (ISD) van de Inspectie van het Onderwijs.